

ՄԵՆԿ

Տարեկան գինը 5 րուբլ, կէս տարեկանը 3 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը, պ. Ծատուրեանի և Արասխանեանի խանութում:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Менк“.

Խմբագրատունը բաց է առաւելու 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոներէրէրէր):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն շաբաթ:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իրաքանչիւր ըստ ին 2 կոպէկի:

ԲՈՂԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայի բնակչութիւնը: — Ներքին տեսչի-
թիւն: Պատասխան ինչ սիրող մի հային: Նա-
մակ Նիկիտ-Նովոգորոդցի: Ներքին լուրեր:—Ար-
տաքին տեսչի թիւն: Վասիլիս լրագրող 1869
և 1876 թիւն: Նամակ Կ. Պոլսից: Նամակ Գեր-
մանիայից: — Եւրոպայի լուրեր: — Յայտարարու-
թիւններ:

ՀԱՅԻ ԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայի բնակչութեան մէջ աննախնայե-
լիկ յարաբերութիւնները մինչ այն է, որ նա զուրկ
է ընկերական զգացմունքից, անընդունակ է
ենթարկվել հասարակական և ընկերական
զգացմունքին, անընդունակ է ենթարկվել հա-
սարակական և ընկերական արդէն կատարված
իրողութեանը... Ամեն մի հայ կարծում է
կամ ոչինչ չը պէտք է անել, կամ եթէ մի
բան կան, պէտք է մեծ, երեւել մի գործ
կատարել, որի նմանը դեռ եղած չէ...

Փոխանակ հասարակութեան մէջ արդէն
եղած հիմնարկութիւններն օգնելու, նրանց
զոյրութեան տեղութեանը նպաստելու, հայը
կամենում է նոր, միշտ նոր բաներ հիմնելու,
անտես առնելով արդէն եղած և հաստատ
հիմք ստացած հին հիմնարկութիւնները կամ
ձեռնարկութիւնները:

Հայը զուրկ է ընկերակցական յարաբե-
րութիւնից և արժանաւորութիւնից, նա չափից
զուրկ ինքնահաւան և աննապաշտ է որ
միայն իր ոյժերը արդէն մի եղած օգուտ-
ւէտ ձեռնարկութեան, որովհետեւ այն ժա-
մանակ նա դառնում է ընդհանրութեան մի
մաս, մի հատիկ հասարակական ամբողջ կազ-
մակերպութեան մէջ, իսկ նա կը ցանկանար,—
եթէ չէ էլ կարող.— յաւիտենական անուն
ժառանգել, իրան անմահացնել, և ոչ թէ
ենթարկվել բնական անհրաժեշտութեան
հասարակութեան մէջ օգուտեւ անդամնե-
րից մինը լինելու, աւելի ոչինչ...

Հայի համար այլ քիչ է... նրա համար
հարկաւոր է անուն, փառք...

Դիցուք մի դպրոց կայ այս ինչ քաղա-
քում: Մի հարուստ հայ, որ դեռ ինքն ոչինչ
օգուտ չէ բերել հասարակութեանը, դիտել
որ եթէ նա նպաստէ այդ դպրոցին, դպրոցը
աւելի լաւ կերթայ, կը բարեկարգվի, առաջ
կերթայ, նորա դուրսից կը լաւանայ...

Բայց չէ... նա չէ օգնում եղած դպրոցին,
այլ իր սեփական նոր դպրոց է հիմնում, որ
կը կրէ զուցէ նորա անունը... Այդպիսով
ոյժերը բաժանված լինելով փոխանակ որ
միայն ձեռն էր, երկու հիմնարկութիւններն
էլ վատ կերթան հին դպրոցն էլ նորն էլ:
Երկուսն էլ թոյլ կը լինեն, իսկ եթէ որ
միայն ձեռն էր երկուսն էլ.— հիմնարկութիւնը
նոր ոյժ կը ստանար:

Դիցուք մի քաղաքում տաս եկեղեցիներ
կան և ամենքն էլ քանդվում են.— հայը չի
մտածի նրանցից մինը վերանորոգելու յանձն
առնել, այլ կը սկսէ նոր եկեղեցի շինել:

Դիցուք մի լրագիր կամ ամսագիր է հրա-
տարակցում արդէն չորս կամ հինգ տարի և
աճող է դնում: Հայը տեսնելով որ այդ ձեռ-
նարկութիւնը լաւ է գնում, կարծում է չ
կօշնել, կը միանայ մի գործի հետ որ արդէն
իր պատշաճութիւնը բերում է,— ոչ, նա որ չորս,
հինգ տարի ոչինչ չէ արել իսկ ուրիշները
աշխատել են, նա իր սեփական նոր լրագիր
կամ ամսագիր է հիմնում, որ միանգամից և

զուցէ միայն փողը միջոցով հասնէ այն հե-
տեւանքներին, որոնց ուրիշ հասնել է անոր-
հատ և տոկոսն անձնական աշխատանքով:

Այդ բաւական չէ: Անկ ուրիշ տեսնում է
թէ փողով կարելի է ամսագիր հիմնել և
անմահացնել (?) անուն ժառանգել.—
նա էլ չէ մտածում առաջին հիմնողի հետ
միանալու, այլ ինքն հիմնում է դարձեալ մի
նոր ամսագիր...

Այդպիսով միշտ նոր նոր, նոր... իսկ այդ
նոր հիմնարկութիւնները և ձեռնարկութիւն-
ները երեւում են և դարձեալ անհետանում են
առեւակների նման...

Եւ այդպիսով մեր գործերը երբեք չեն
ստանում մի հաստատ, հիմնական տեղու-
թիւն, երբեք ընկերակցական ոգու ստեղծա-
գործական ոյժի օգնութեամբ չեն դառնում
հաստատ և երկարատեւ հասարակական հիմ-
նարկութիւններ և ձեռնարկութիւններ:

Դու հազար տարի աշխատիր, ցոյց տուր
որ ընդունակ ես բան անել, գործ կատարել,
օգուտ բերել... Հարուստ հայի սահմանափակ
զուրկ չէ մնում, որ քիչ օգնելով նա
գործին էլ օգնում է, նրան պահպանում է,
հաստատ տեղութիւն է տալիս,— ոչ, նա
ասում է այդ դարձեալ բաներ են... եթէ ես
մի բան անեմ, մեծ բան պէտք է անեմ...

Եւ կամ ոչինչ չէ անում, կամ եթէ
սկսում է նոր բան է սկսում և չէ վերջացնում...

Միշտ նոր, նոր և այդ նորը քանդվում
է անհետանում է...

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏԱՍԻԱՆ «ԻՆՁ ՍԻՐՈՂ ՄԻ ՀԱՅԻՆ»

Սերեկի հայրենակից,

Ձեր նամակը, որ անցեալ օգոստոս ամսի 9-ին
գրել է մասնաւոր կերպով ուղարկել էիք ինձ Ս.
Պետերբուրգ մարաքաղաքից՝ բաւական ժամա-
նակ կայ ստացայ:

Ձե գիտեմ ինչու, դուք չը կամենալով յայտնել
ինձ ձեր անունն ու ազգանունը և հասցէն, ստո-
րագրում էք միայն այսպէս: «Ձեզ սիրող մի հայ»:
Ինչ անեմ, ինչպէս պատասխանեմ ձեր նամա-
կին, եթէ ոչ հրապարակապէս: Ուրիշ միջոց չը
կայ:— Ուրեմն...

Ես սրտով չնորհակալ եմ ձեզ նման պարոնի-
րից: Արդէն զգացել, թէ դուք անշուշտ այն հայ
մարդկանցից մէկն էք, որոնք թէ բերանացի և թէ
գրաւոր կերպով—այստեղ և եւրօպայում—յայտնել
են, ցոյց են տուել դէպի իմ փոքրիկ գործունէու-
թիւնը մի առանձին համակրութիւն: Եւ այդ հա-
մակրութիւնը, որ եղել է և կը լինի ինձ համար մի
բարոյական վարձատրութիւն իմ սերելի ու աղիւ-
նթեցողութիւնի կողմից, կարծեմ աւելի ու աւելի
կը սախլէ, կը զրդէ ինձ առաջ տանել ընդհա-
նուր, նուիրական գործը և այլն:

Հաստ չեմ սիրում ես իմ մասին խօսել: Եւ հի-
մայ էլ չեմ ասի վերնում գրած այդ երկու խօսքը,
հասարակութեան առջև լուծութեամբ կանգնելի ձեր
նամակի մասին—սրտիս մէջ միայն պահելով իմ
համակրողութիւն և ձեռք չառնելով ձեր սրտի ու յար-
գանքը դէպի ինձ,—եթէ դուք ինքեցիկ ինձ չը
պարտաւորէիք, եթէ ձեր նամակը, բացի համա-
կրական խօսքերից, չը պարունակէր իր մէջ և մի
տեսակ խորհուրդ, առաջարկութիւն, մեր գրակա-
նութեան ու մեզ հայրենի վերաբերեալ:

Դուք ասում էք, որ այդտեղ Պետերբուրգում,
չառ անգամ օրարկութիւններ հասարակութիւնով մտա-
ծում էք այն բանի վրա, թէ լաւ կը լինէր, որ մի
պարոն յանձն առնէր միշտ նամակներ ուղարկել
Կ. Պոլսի մի որ և է օրինաւոր հայ լրագրի մի ծա-

նօթագնելով նրան և իր ընթերցողներին ուսու-
նալու հայերի կեանքի հետ:

—Այդ շատ լաւ բան է, գեղեցիկ, հիմալի
գործ է: Դուք ուղում էք կատարել մեր համալ-
սարանական առաջին ծրուածքները մտապած
հայի մի տեսակ փոխադարձ յարաբերութիւն
ստեղծելով ամեն երկրի հայերի մէջ: Բայց դիտե՛ք,
որ այդ բանի համար միայն մի մարդ բաւական
չէ: Դուք համար մի ամբողջ խումբ պէտք է:

Բայց դիտե՛ք ես մենակ ընդունելի ձեր առա-
ջարկութիւնը և ուղում եմ թիֆլիսից նամակներ
ուղարկել Կ. Պոլսի տպիւր: Այսից, ինչպէս, որ
լրագրին ուղարկել, ինչ օրինաւոր մի յայտնի,
որոշ ուղղութիւն ունեցող, փոքր ի շատէ հասկա-
ցող հայ լրագիր կայ Կ. Պոլսում կամ մի ուրիշ
առանձին քաղաքում:

Քանի անգամ խօսք է եղել մեր «Մշակ» լրա-
գրում, թէ հայ պարբերական հրատարակութեան
խմբագիրները անպատրաստ են դուրս գալիս աս-
պարէզ և ամեն տեսակ գրականական անձուռու-
թեան և յիմարութեան պատճառ են լինում, թէ
անչափ տգէտ ու յանդուգն են, թէ իրանց զը-
րուածներով անբարոյականացնում են հասարա-
կութիւնը: Հաւատացե՛ք, որ մենք առանց զը-
ղուելու չենք կարողանում նայել թիֆլիսից հայ
հատարակութեան լրագրների, շարժվածքների և
ամսագրների վրա: Ամենքը միմեանց նման են,
Դուք խմբագիրները մինչև անգամ սեփական
թղթակցներ չունենալով, եթէ հասկացող մար-
դիկ լինէին, մեծ օգուտ կարող էին քաղել Կով-
կասում հրատարակող պարբերական հրատարա-
կութիւններից, որոնցից մեծ մասը նոյնպէս ողոր-
մելի, փութած, աւանդական սխառեմնի է հետևում
մինչև հիմա...

Խոստացե՛ք ինձ, սերելի հայրենակից, որ այժ-
ման մի հայ լրագիր խմբագիր, որ շատ շատ ա-
ւարտել է մի միջնակարգ դպրոց, դուք և համալ-
սարան, բայց որ մասնագիտապէս չէ պատրաս-
տուել լրագրութեան համար, որ մի սեղմած ուղեղի
տէր է, որ սարսափելի յանդուգն է, որ չէ հաս-
կանում, ինչ ասել է լօղիկայ, որ միշտ շար նա-
խանք է կրում իր սրտում դէպի ամեն մի նոր
ոյժ, որ ասում է տեսակ պատական մրցութիւն
և այլն և այլն՝ չի փոխել, չի ձուլում, չի յեղաշրջի,
լեզուի կողմից խօսու չի դարձնի իմ նամակները, իմ
յօգուածները, իմ գրուածները, որոնց գրականա-
կան ձևը ուսումնասիրել եմ, սովորել եմ, տարի-
ներով փորձել եմ, որոնց տուել եմ մի առանձին,
ինձ յատուկ ուղղութիւն, որոնց զրեւ շարագրել
եմ կենդանի ամենքին հասկանալով, մատչելի լեզ-
ւով: Եւ այդ ժամանակ, համարեա ուղարկութիւն
չը դարձնելով իմ անձնական ազատութեանը,
սիրով կը թղթակցելի, մինչև անգամ ամբողջ օրեր
ձրիաբար գիտնելով ընդհանրութեան գործին:

Անհայտ վարձատրութիւն եմ հետևել, անհայտ բո-
լորը աչել առջև եմ ունեցել փարիզում, որտեղից
երեք տարի շարունակ նամակներ էի ուղարկում
«Մշակ» լրագրին: Միթէ թիֆլիսում ուրիշ կերպով
պէտք է վարուել...

Ես համոզուած եմ, որ դուք ինձ բաւական հաս-
կացաւ:— Թող առ այժմ, ինչպէս վեր է ասելի,
խմբագիր գրականներ հետևեն օրինակելի լրագրնե-
րին, և հաւատացե՛ք որ մեծ օգուտ կը քաղեն, եթէ
միայն կարողացան: Կովկասում հրատարակող մի
հայ լրագրական թերթ, որքան դատարկ ու ան-
շուշտ էլ լինի, այնու ամենայնիւ թղթակցից աւելի
չառ նիւթ կարող է տալ մի խմբագրին: Այն լրա-
գրող պարոնները դեռ արժանի չեն առանձին,
սեպական, փոքր ի շատէ օրինաւոր թղթակցի,
որովհետեւ իրանցում օրինաւոր ոչինչ չը կայ...

Իսկ գալով ձեր այն խօսքերին, որ դուք ասում
էք, թէ լաւ կը լինէր ետդարկել նամակներ նոյն-
պէս եւրօպայական լրագրներին, շատ լաւ միտք է
յայտնում: Եւ այդ մասին ձեզ կարող եմ տալ նոյն-
պէս մի քանի տեղեկութիւններ: Հաստատ աղ-
բիւրներէր, օրինակի համար, լսել եմ և զիտեմ,
որ քանի անգամ ուղարկուած են եղել թիֆլիսից
նամակներ հայերի գնաւազան հանդամանքների
գրութեան մասին Պետերբուրգի, Մոսկուայի ու ուս-
կարգիւնների, և դուք, իրանց անկողնային և չա-
փազանց ազատամիտ ու մարդասէր լինելու պատ-
ճառով չեն տպել... Իսկ Պետերբուրգի և առհա-

տարակ Ռուսաստանի հայ ուսանողների մասին,
որոնք միշտ բնական միջնորդ պիտի լինեն հայ և
ռուս լրագրների և ուրիշ հասարակական աղիւ-
երելիների, չեմ խօսում, որովհետեւ անհ քանի
ժամանակ է, որ դուք իրանց պարտաւորութիւնը
օրինաւոր կերպով կատարում են: Այնպէս չէ...

Մնում են միայն բուն եւրօպական, ընդհանուր
մարդկութիւն սիրող լրագիրները, որոնց հետ յա-
րաբերութիւն ունենալու մասին արդէն մի քանի
անգամ խօսել ենք «Մշակ» լրագրի խմբագրա-
տանը: Տեսնե՛ք ինչ կը լինի հետանքը:

Սպասելով, սերելի հայրենակից, մի նոր, ուրա-
խալի ձեռ լուր տալուն, առ այժմ շարունակում եմ
իմ գրականական գործունէութիւնը այնպէս ինչ-
պէս սկսել եմ:

Ձեզ սիրող Յարոյ

76 տարի սեպտեմ. 4-ին, Թիֆլիս

ՆԱՄԱԿ ՆԻԺՆԻՆՆՈՎԳՐՈՐԴԻՑ

Օգոստոսի 18-ին

Այս տարի դեռ յուլիս ամսին ամեն մարդ Նի-
ժնորոգեան տնտեսական անունը արտաբերում
էր մի առանձին շարագրական նախագիտութեամբ,
որ այժմ դժբաղդաբար ձգարտվում է: Տնտեսա-
նաւոր որ արդէն իւր ծաղկած օրերում լինելու
էր, ներկայացնում և մի տխուր անգործութիւն
ոմանց համար, կամ մի անշաճ, վնասակար ան-
գամ, առուուոր այլը համար:

Անդրկովկասից և Պարսկաստանից բերված ապ-
րանքներում միայն բամբակի և տորոնի վերա-
գործ չէ լուրս առ այժմ: Բնացեալներն բաւական
լաւ են:— Միակ ապրանքը՝ որ ամենից աւելի է
խնդրվում և ամենից աւելի շահաւէտ գնով վա-
ճաւում—մետաքսն է, որ վերջին տասն տարում
այսպիսի դրութիւն ունեցած չէ: Անդրկովկասի և
Պարսկաստանի մետաքս այստեղ չը կայ, եղածն
Բուխարայի, Տաշկենտի և Կովկասի է:

Ռուսիայի ձեռագործական (мануфактурный)
ապրանքների, թէ մետաքսեղնի, թէ բրդեղնի և
թէ բամբակեղնի առուուոր թող է մասնաւոր
բացառութեամբ, և գները համեմատաբար ցածր:
Գնողները տակաւ են:

Մասնակցողների կան և սպասվում են:—Փողի
սակաւութիւն է:—Ստանալիքներ չեն ձեռք գա-
լիս, վճարելիքներն էլ հետաւար չեն վճարվում:

Ձե նայելով առուուորի այս անմիջեւ գոր-
թեան ժողովուրդը շատ հետաքրքրվում է Բալ-
կանի թերակղզու լուրերով: Եւ ոչ միայն լուր հե-
տաքրքրվում է, այլ առատապէս նպաստ է բաշ-
խում յօդուտ Սլավոնների: Հուկայում, եկեղե-
ցում, ճաշարաններում, ապրանք փոխադրող ըն-
կերթեան մի գրասենեակում, մէկ խօսքով ամեն
տեղ դուք կը տեսնէք ժողովարարներ: Զբօսաբա-
նում անգամ կը տեսնէք կարմիր խաչանշանով
պատուաւոր անձինք—թիկններ և պարոններ որոնք
գանձանակ են ժողովում:

«Моск. Вѣд.» լրագրում տպած, «Մշակից» քա-
ղած տեղեկութիւնները թիւրքաւարտակ հայերի
մասին բաւական հետաքրքրական են և ուսման
համար: Իսկ այստեղի հայերը մուսուլման չիւթի
տխուր պարագայները իրենց յիշելով, որ
հայ լրագրից է «Моск. Вѣд.» պէս մի պատուաւոր
թիւրք քաղուածք է անում:— Դնորհակալութիւն
նախ «Մշակին», որ բացի աղային գործին նոյնա-
տիւրը՝ բարձրացնում է և հայ լրագրութեան ա-
նունը: Երկրորդ հայ պարոնին՝ որ յիշեալ տեղե-
կութիւնները թարգմանաբար յանձնում է ռուս
լրագրութեան:— Այժմ հայ թիւրքերի և մանա-
նաւոր «Մշակի» հնօրէն ըստ մասին յայտնի է, թէ
ինչու մեր թիւրքաւարտակ եղբայր սրտի մէջ մե-
ռած է ազատութեան, պատիփ գաղափարը և ձեռ-
տուռն դէպի նոյն: «Մշակը» չէ կարող արդեօք ար-
ծարձել նոյն մէջ այս միտքը՝ եթէ սուր, հրացան և
այլն պակաս է նոյն իւրեանց իրաւունքը պաշտ-
պանութեան համար, զրիւ և թուղթ առաւ և ամեն
տեղ, դուրս թող բացառաբն իրանց գրութիւնը
եւրօպական հասարակական կարծիքին և եւրօպա-
կան պետութիւններին, որպէս զի վերջիններս տե-
ղեակ լինելով նոյն անտանկի կացութեան և կրած

տները, որք պարունակում են հին գերմանական (սակապէս միջնադարեան) արուեստագէտների ար-
խիւքը սկսած քրիստոնէութեան առաջին դարե-
կց մինչև 18-որդ դարի վերջերը։ Այդ հարուստ,
արթն, շքեղ արուեստական արտադրութիւն-
ները պարունակում են իւրեանց մէջ մանաւանդ
կիւղեցական և պալատական շինածաներ, հիւ-
սանաճներ և քանդակագործութիւններ, որոց նըր-
ութեան ու կատարելագործութեանը ներկայ դարը
ստո տեղերում չէ կարողացել համեմել։ Այսպէս
րինակի համար մենք տեսնում ենք ահագին քա-
ակութեամբ մանաւանդ եկեղեցական սպասներ—
կիշներ, բուրվառներ, ջահեր, խաչեր, արձաններ,
կապիւրների շրջապակներ,—և այլն ամեն տեսակ
նյութով, զիւստեղապէս ոսկով, արծաթով, գո-
արեղէններից, փղօսկրից պատրաստած, անմասն,
ուրբ քանդակագործութեամբ։ Մի և նոյն ժամա-
ակ կարելի է ուսումնասիրել այդ ազնիւ ձեռա-
ործութեանց հետզհետէ դարձացումը և թէ ինչ-
պէս նոքա ճարտարապետութեան (Architektur)
ետ ի միասին ենթարկուել են սորա զանազան
աղեղներին (Styl)։ Մենք տեսնում ենք ոսկեկա-
կապիւրեանց զգեստներ, ոսկեթէլից, ապրէլուից և
թաւից անմասն նրբութեամբ պատրաստած ձե-
ւագործ գորգեր և գօթէլիներ, ներկայացնելով
ւրեանց վերա զանազան պատմական անցքեր—
իւստաճներ, որք իւրեանց կատարելութեան ա-
մենաբարձր կէտին հասան մանաւանդ 15—16-որդ
կարեւում (Յաւերթիայի Ա. և ա. քաղաքը կարո-
ւանում էր Պաթայիլի ամենանուրբ նկարչի Գօ-
թէլիների վերա հիւսելով օրինակել, և այդտեղից
ուրա եկան այսպէս անուանեալ առաջի—A-
razzi գօթէլիներ)։ Հին վարպետների քանդակա-
գործութեան զազմազանութիւն և շքեղութիւն ցոյց
ն տալի մանաւանդ գերմանական քանի մի ար-
քայական և իշխանական տների զանձերից հա-
մած արդիւնքները (մանաւանդ բաւարական Kō-
nigliche Schatzkammer), ուր ոսկեայ, գոհարեղէն,
իշխոսկրայ և արծաթեայ քանդակները վերջին աս-
ութձանի նրբութեան հասած են։ Ուշադրութեան
արժանի են նաև հին վարպետների փայտեայ և
գարեղէն մոզաիկները, որք մանաւանդ տան կան-
դարափրի մէջ իւրեանց զարդացում և մեծ ասպա-
ւելը գտած են։ Այն նաև մի մեծ քանակութիւն
ղէնքերի, փղօրկի արձանների, նկարների, հին
հնագործների վայելուչ կազմած, Գոտէմբերգից
դպած դրքերի և այլն։ Այդ կարելիէ տները, որոց մէջ
պատմութեան անմասն յիշատակներ են պահուած,
ընդունում են իւրեանց ընդհանուր մուտքի վերա հե-
տեակ վերնադիրը «Unserer Väter Werke»
ուր նախահարց արդիւնաբերութիւնը)։

15-որդ կարելիէ ցոյց սկսում է նոր ժամանակի
արուեստների և գեղարուեստների լժանգարանը։
Այդ սենեակների 15—52 համարները նուիրուած
են միայն գերմանական կայսրութեան, ուր ա-
ւանց տարբերութեան իւրաքանչիւր սենեակում
անխորի դաստուրուած են Ռաւերիայի, Պրուսիայի,
Վիւրթեմբերգի, Սաքսոնիայի, Բադէնի և այլն պրո-
վինցիաների, և իւրաքանչիւր սենեակ պարունա-
ում է ամեն տեսակ իրեր 1) թէև քանի մի սե-
նեակներ լոկ գեղարուեստին, մանաւանդ նկարու-
եան են նուիրած, ուր Միւնխէնը իւր զազմութիւ-
ն հիւանդի պատկերներով լոյս է բնծայում իւր
սպիտակուշակ նկարիչների գործերը (Կառլլբա-
նապ.) Պրուսի, դրերները գեղարուեստական ա-
նաղեմիայի, Գէֆրէգգեր, Մակարտ, Լանգէ, հանգ.
Խոտմանն, Լէնքալս և այլն)։ Ներկայի նկարու-
թիւնը, մանաւանդ լանդշաֆտը, հասած է իրա-
ւոր վերջին աստիճանի կատարելագործութեան։
Այնուհետև զայն են ամեն տեսակ արուեստա-
կան աւարտներ, ոսկեղէն, արծաթեղէն, բրոնզից,
գինձից, փղօսկրից, քանդակած կամ ձուլած ամեն
պոնանք և տալին կամ զգեստի զարդարանքներ,
սպակեայ, պօրցեկանի, մարմարիօտի անօթներ,
սպիւրէլումբի, ոսկեայ, թաւեայ կարուած կամ հիւ-
ստած հագուստներ, երէտօք, ընդհուպնուց և այլ
ազնիւ փայտերից փղօսկրի կամ մետալի էմայ-
լներով տան կարասիք (Möbel), հաշաղգեղ ճար-
արապետութեան շինած պահարաններ, զանա-
ուրներ, սօֆաներ, ամոռներ, սեղաններ, մահ-
ձակաւներ, հայելիք և այլն, ոսկեգոծ բրոնզից ու
ըրիտալից պատրաստած ջահեր (Lüstre) ի միջի
այլոց նշանաւոր ակուարէլներ, լուսանկարներ և
այլն։ 53—106 համարները նուիրուած են մեծ մա-
ամբ Աւստրիային, ուր խառն մանաւանդուած է նաև
Վիէնայի արխիւն։ Նկարչական մեծ Աւստրիան կա-
ւում է մրցել Միւնխէնի հետ, թէև սոցա ճիւղերը
տարբեր են։ Մինչդեռ վերջինի մէջ լանդշաֆտը
է ժանրը առաջին տեղին է բռնում, աւստրիական

1) Ընթերցողին աւելորդ է նկատել,, որ այստեղ սկսական հնարագիտութիւնը (Industrie) տեղի ունի, այլ միայն այսպէս անուանեալ Kunst-Industrie կոչուող անիւն:

մասը հարուստ է աւելի պատմական նկարներով (Monumentalmalerei) և պատկերազանութեամբ (պորտրէտ)։ Միւս ճարտարապետութեան մէջ փոքր ինչ աւելի զերազանցում է սա զերմանական մասին, մասնաւոր իւր զեղեցիկ փայտեայ մոզաիկներով։ Սի փայտեայ պահարանի վրա գտնվում են ամբողջ լանդշաֆտներ փայտի մոզաիկով, սեփականութիւն Աստուրայի կայսեր։

Երկու վերնայարկերից առաջինը պարունակում է լոյս դպրոցական արդիւնաբերութիւնները։ Մարդ հիանում է ճշմարիտ տեսնելով թէ մինչև որ առիւնն կատարելութեան ու նրբութեան հասած են նկարչութեան արձանագործութեան ու քանդակագործութեան մէջ զարդերի մատաղաճ աշակերտները թէ օրինակելու (կոպիա) թէ ինքնուրոյն կամպոզիցիայի մէջ։ Նշանակաւ առանձին ուշադրութեան արժանի են օրիորդաց դպրոցների ձեռագործութիւնները ու նուրբ կարուստները, որք զրկել են անմասն են։

Երկրորդ վերնայարկը պարունակում է ապակու և պորցելանի վերա նկարուածներ, որք նմանապէս իւրեանց ծարրայից կատարելութեան հասած են, սոցա մէջ կարելի է տեսնել թէ Ուէնէսական և թէ Նեքլայի հաշակագործ նկարչներից կոպիաներ ամենամեծ ճշդութեամբ օրինակած։ Այցելողը իւր ամբողջ կենտրոն կարող է մոռանալ այն խոր սպաւորութիւնները, որ թողում են նորա վերա մարդկային ձեռքի ու հանձնարի այս անհամար ու բազմազան ստեղծագործութիւնները, և այս ապաւորութիւնները աւելի խորհրդաւոր կերպարանք են ընդունում աչքի առաջ ունենալ այն հանգամանքը, որ այս խաղաղ մրցութեան մէջ մոռացուած են ամեն ցեղական ընդմիջող սահմանները, որովհետև ազգային լինել հանդիման մասնակցում են ամեն աշխարհներ, ուր հնչում է զերմանական բարբառը։

Յովհաննէս Լալայեան

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Պ. դոկտոր Ա. Արծրունի հաղորդում է մեկ Գերմանական հետեւեալը՝ «Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft» պարբերական հաւաքածոյի վերջին տեսարանի մէջ տղվեցաւ նորերումս պ. Հիւսշմանի (Hübshmann) մի յետազոտական յօդված «Երեսու վերջաւորութիւնն ունեցող բառերի վրա», որտեղ հեղինակը ապացոյցանում է որ դա պարսկական վերջաւորութիւնն է, որի նոյնանշանն բուն հայոց «դր» բառն է։ Երբեք ամբողջ խօսքն էլ պարսկական է, ինչպէս «դաստակերտ», երբեք «կերտ» վերջաւորութիւնը աւելանում է հայ արմատի վերա՝ «ձեռնակերտ», իսկ բուն հայերէնը կը լինէր այդ երկուսի փոխանակ՝ «ձեռագործ»։ Յօդվածը միայն լոյս ընդլայնողական քննութեան նշանակութիւն ունի։

«Il Diritto» իտալական լրագիրը հաղորդում է որ սերբիական մինիստր Րիտայի ազգի և կառավարութեան կողմից մի շտորակալական թուղթ է ուղարկել Միլանո իտալական քաղաքի կենտրոնական պալատական մասնաժողովի անունով յայտնելով որ Սերբիայի համար մեծ բաւականութիւն է այն բոլոր համակրութիւնը, որ ցույց է տալիս նորա գործերին Իտալիան, նպատակով նրան խօսքով, գրով, դրամով և արով։ Սերբիացիներին համակրական միտքին գնէր ամեն կողմ Իտալիայում բազմաթիւ են, և կան նոյնպէս բազմաթիւ իտալացիներ, որոնք պատերազմում են Սլաւոնացիների համար, սերբիական զօրքի շարքերում։

Նորերումս Ռիֆիսի հայտարար դատաւորներից մինի դիւանատանը ներկայանում է մի հայ դարադրի, կարծքին Գէրգեան պատանդանը (երկի կովկասի միլիցիայի հին ծառայող էր) և զինում է հայտարար դատաւորին խնդրելով որ շտապէ գործը վճել, որովհետև չուտով փնտրու է Ռիֆիսից։ — Ո՛ր էք գնում, հարցնում է դատաւորը։ — Սերբիա, փոխադրու եմ գնում, պատանդանում է զարադրելին։

Ս. ՍԱՐԱՅԵԱՆ պատիւ ունի ծանուցանել ՌԻՖԻՍԻ հայտարարութեանը, որ ՅԱՐԱՆՍԻԵՐԵՆ լեզուի և ՏՈՄԱՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ դասեր է տալիս մի զիւրեմաց եղանակով, որ յոյս ունի թէ ուսանողները բոլորովին զոհ պիտի լինեն։ Ցանկացողները համար պարտաւոր է իրանց տունը երթալ։ Հասցեն՝ Վոլիանովի տանը, Կիւրցովի փողոցում, վերի յարի, թիւ 12։

1 (4)

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ՝ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. փաճառվում են Հայերէն բոլոր դասական գրքերը, որոնց համար բացառապէս պէտք է զիմել նոյն գրատունը։ Այնպէս փաճառվում են և ուրեքն թէ զաւսական և թէ ամեն մասնագիտութեան վերաբերեալ գրքեր։ Իսկ եւրոպական լեզուներով դասական գրքեր։ Հայերէն գրքերի ընդարձակ ցուցակը տը

պազրուած է շփորձ ամադրի ա. հատուրում և «Մեղու հայաստանի» լրագրում։ Հասցեն. «КАВКАЗСКАЯ КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ» 3. Грикурова и К-о Въ Тифлисе. 2 (2)

Հայ-Օրիորդական ս. Մարիամեան ուսումնարանի Հոգաբարձութիւնը ծանուցանում է Ռիֆիսի հայտարարութեանը, որ նոյն ուսումնարանի բարեկարգ դրութեան մէջ պահելու համար արդէն արել է հարկաւոր հոգացողութիւնները, և սեպտեմբերի 1-ից սկսվեցաւ այնտեղ կանոնաւոր ուսումնի։

Օրիորդներ ս. Մարիամեան ուսումնարանին տալ ցանկացողները կարող են զիմել նոյն ուսումնարանի տեսչին։ Ուսումնարանը գտնվում է ս. Նորաշէն եկեղեցու դաւթում։ 2 (3)

ВЫРЯЖИВАНИЕ ИЗЪ МАТИКО
АНТЕКАРЯ ГРИМО И К. ВЪ ПАРИЖЕ

POMMADE MIRANDA ET HUILE MIRANDA
ПОМАДА И МАСЛО МИРАНДА
DE RIGAUD ET Cie
PARFUMEURS
8, RUE VIVIENNE, 8,
PARIS

На всемирной выставке
въ ВѢНѢ.

Составлены изъ тончайшихъ и укрѣпляющихъ растений, имѣютъ превосходный запахъ. Потому можно ихъ называть истиннымъ сокровищемъ для волосъ.

SAVON MIRANDA
МЫЛО МИРАНДА

Имѣющее основаніемъ экстрактъ изъ лилии и салатнаго сока. Мыло это отличается самымъ превосходнымъ запахомъ, чрезвычайно пѣнится и придаетъ кожѣ мягкость бархата. Въ составъ его не входитъ никакая кислота, следовательно, оно не вредитъ тѣлу.

ХРЪНОВЫЙ ТОЛИЧНЫЙ СИРОПЪ
SIROP DE RAIFORT IODE
DE GRIMAULT ET Cie

Средство это содержитъ въ себѣ іодъ въ соединеніи съ сокомъ противу пияготныхъ растений : хрѣна, можжевеловой травы и крессона. Предписывается врачами лимфатическимъ и золотушнымъ дѣтямъ вмѣсто трескаго жира. Каждый флаконъ, изъ зеленаго стекла, имѣетъ выгисненныя слова : Sirop iodé de Grimault et Cie, а равно и подпись ихъ вокругъ горышка. — Продается во всѣхъ аптекахъ Россіи.

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Մի բնական ցանկանում է ունենալ դասեր, կամ թէ պատրաստել երեխայոց զանազան առարկաներից մանկու ցածր դասատուները։ Զանկացողը կարող է թողնել իւր հասցեն Մանիկովի մոզապիւնում, Գարպիսիկ պրոսպեկտի վերայ կապիական գլխավորայի զենարկում։

Աւետարանի և Աստուածաշունչի միեւրոնացումը կը ստացվի մինչև չորս շաբաթ փոքր ընդաւուր Աւետարանի զեղեցիկ կազմով, մի հատը 25 կոպ.։ Մէկ օրինակ կարելի է տեսնել նոյն միեւրոնացում, թիֆլիսում, Մի կալուածի կամուրջի վերայ Միլոբովի տանը։

Յ. Ի. Վատտ, Գործակաւոր
3 (3)

ЯПОНСКАЯ КРАСКА ДЛЯ ВОЛОСЬ
Созершеннѣйшее. Окрашиваніе волосъ головы и бороды, безъ малѣйшихъ оттъѣнковъ.
RIGAUD & Cie, 8, RUE VIVIENNE, PARIS

Большая медаль
за заслуги

На всемирной выставкѣ
въ ВѢНѢ.

Большая медаль
за заслуги

На всемирной выставкѣ
въ ВѢНѢ.

Фабричная марка.

Это приготовленіе есть наисовершеннѣйшее и наисовершеннѣйшее между всѣми для окраски волосъ средствами, извѣстными доселѣ. Оно окрашиваетъ мгновенно волосы головы и бороды, притѣмъ сохраняется блескъ и природная гнѣкость волосъ. Средство это безвредно и употребленіе оного весьма легко. Описание, прилагаемое при каждомъ флаконѣ, научаетъ какъ красить себѣ волосы безъ помощи куафера.

Մանիկովի տակ է և շատ շուտով բոլոր կրտսերի աւետարանագրքերը՝ ԳԻՐՄՈՎԻՆԳԻ տպարանի ուսումնարանաց համար թողնած երկուսուսուսուս։ Թարգմանութիւն Մանիկովի տանը։ 1 (2)

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՐ Հայոց կենդանի լեզուի
ԴԱՍԵՐ ԵՒ ՍՈՍԱԿՑՈՒԹԻՆՆԵՐ։ Հարցնել
«ՄՆԱԿ» լրագրի խմբագրատանը։
2 (5)

ՕԳԵՍԱՅԻՑ ևկամ մի ՀԱՅ ԵՐԵՏԱՍԱՐԿ կատարելաբար միջով ԴԵՐՁԱԿՈՒԹԵԱՆ արհեստի մէջ իրիւք պրօֆեսորների մօտ, ընդուն է պատուէրներ (ՅԱԿԱՅ) շատ չափաւոր գնէրով։ նոյնպէս ընդունում է աշակերտներ կարճ միջոցում ձեւել սովորեցնելու։ Խանութը գտնվում է Ռիֆիսի վերամիսովի փողոցում, Տաւրիկի շինութեան մէջ, Տէր-Յակոբեանի ուսումնարանի հանդէպ։
1 (2) Գերձակ Գ. Անեանց

Ամիս 6-ին ՌԻՖԻՍԻ քաղաքացի
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԷՐՈՒՆԵԱՆ ՏԵՐ-
ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆՑԸ փաճառվեցաւ, և հանգուցեալ եղբայրները և այլին խնդրում են աղականներին և բարեկամներին շնորհ բերել հանգուցեալի յուզարկաւորութեանը ամիս 11-ին, շաբաթ օր, առաւօտեան 10 ժամին։ Հանգուցեալի տունը գտնվում է Չուղուրեթի սրբ. Աստուածածնի եկեղեցու մօտ՝ իսկ թաղման հանդէսը կը կատարվի Վանաց մայր եկեղեցում։

ԱՄԵՆԱՀԱՍՏԱՏ ՄԻՋՈՑ
ՓՈՔԻ ԵՒ ՄԵԾ ՄԿԵՆԵՐ, ԽԼՈՒՐԴՆԵՐ ԵՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐ ՈՉԵԶԱՅՆԵԼՈՒ
ԲԻՍ ԳՈՒՏՄԱՆ ԲԻՍԻԲՈՍ ՊԵՇԵՏԻՑ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ԶԱՅՐԱՅՐԻՉ

Ար մի քանի արտասանական պատկերները արտադրութիւնն ունի։

Պատիւ ունի անաւորիլ թէ հասակութեանը, թէ պ. պ. փաճառվումներին ինձանից հարած, ամենամեծ և մեծ ներգործութիւն ունեցող միջոցների միջին, խուրդներ և ամեն տեսակ միջոցներ, ինչպէս օրինակ սե ուրիճ (տարական) ցեղ, միջին, բազիլից, և և այլն, ունեցողները համար։ Յիշեալ միջոցները, որք իմ գիւտերն են և ինձանից պատրաստ փաճ են, ստացան կատարեալ հաւանութիւն և յայտնի են ամբողջ եւրոպայում, որի համար և ունեւ միջոցները։

Այդ միջոցները արժանապէս Մոսկովի բազմաթիւ փառանք հաղորդում 1872 թ. ին մեծ արժանի պնդալի և Վիենայի աշխարհահամալիրում 1873 թ. առաւելագործութեան համար մեղալի (Fortschritts—Medaille)։

ՀԱՍՐՈՂԸ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀԱՍՏԱՏ
ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ։

Մեծ քանակութեամբ առնողներին զիջումն կը լինի։

ԳՆԵՐԸ

Մի կեր և խուրդները զեմղեղ մի սրտակի համար 1 ր. 50 կոպ.։ Փոչին սե ուրիճների, ցեղի միջինների և լուկի զեմ 1 րուր։ Սորա հետ հարկաւոր է տանել և դուտայեղի փոքրիկ միջինների իւրաքանչիւրը 60 կոպ.։

Հեղուկ բաղնիքների զեմ մի սրտակ 1 ր.։

Այդ միջոցը ունի անուշ համ, բիծը չէ անում և յանկարծակի է ներգործում, որի համար երաշխաւոր է զիստուր Գէպո։

Հաստատ միջոց ԿՈՇՏԵՐԻ և կաշու կաշտութիւնների զեմ, մի սրտակ 60 կոպ.։

Գիւտուր Գէպո ՌԻՖԻՍԻՍԻՍԻՍ պ. ԼԱՆԿՈՒ միջոցկային մազադիւնում, Գիւրցովի փողոցում, Արծրունի տանը։ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԿՈՒՍՈՒՄ պ. ՍԵԳԱՒԻ մօտ, իսկ ՍՏԱՎՐՈՓՈՒՄ պ. ԿՈՒՐԻՆԵՆԿՈՒ մօտ։

Օտարաբարդացիները թող բարեհաճեն ճանապարհի ծախսը վճարել յիշեալ միջոցները ուղարկելու համար։ Կարող են թէ փողով, թէ փոստի մարկաներով։ 27 (50)